

Реалізм польської консервативної публіцистики у цьому, що вона вміє глядіти на питання і події сучасного і минулого життя Польщі тверезо й інтелігентно, ц. зн. вміє запанувати розумом над своїми почуваннями і вкоріненими уподобаннями та бачити дійсність такою, якою вона є.

З тим її реалізмом лучиться друга прикмета, така сьогодні рідка серед польської інтелектуальної верстви — уміння мати власну думку без огляду на те, чи вона загалом подобається, чи ні й уміння проповідувати цю свою думку послідовно, іноді цілими роками.

Ось кілька прикладів: сеніор польських учених і письменників, людина, що своєю громадянською відвагою та глибиною патріотизму нагадує кс. Петра Скаргу — Маріян Здзеховський від самого початку російської революції накликає до оборони перед більшовизмом, зясовує з патосом пророка його небезпеку, хоч велика частина польського громадянства аж захлистується від безкритичного радянофільства.

Ред. виленського „Слова“ Станіслав Мацкевич від 1923 р. обстоював необхідність помиріння з Німеччиною, перетривав глум і насміхи всієї польської преси та нарешті діждався пакту неагресії з Німеччиною. Про монархістичну пропаганду Мацкевича всі знають.

Александр і Адольф Бохенські, Ксавери і Мечислав Прушинські — головні співробітники „Бунту Млодих“ мають відвагу вчити молоде польське покоління серіозно ставитися до української справи.

Дві річі вплинули на цей характер польської консервативної преси: вища ніж у якому іншому середовищу культура та реальний звязок з життям — звязання зі землею. Хто нічого не має, особисто нічим не відповідає, той може й у політиці гнатися за фатаморганою химерних патріотичних забаганок.

З тим самим реалізмом і з тією самою відвагою співробітник вил. „Слова“ та „Бунту Млодих“ — уродженець староконстантинівського повіту на Придніпрянщині К. Прушинський поставився до жидівської справи у Польщі як до справи поверх 3 мільонів її громадян. Досі цю справу молоде польське покоління старалося розв'язати періодичним биттям жидівських шиб і жидівських студентів на університетах. К. Прушинський поставив справу інакше. Протидія масовій асиміляції жидів у Польщі, нічого не має проти асиміляції визначніших одиниць. Але головне його всі симпатії по стороні жидівського націоналізму — сіонізму. Сіонізм сьогодні став наймогутнішим духовим чинником серед усього жидівства. Сіонізм відвернув жидів від комунізму, від співділання у революціонізуванні Європи. Як кожний націоналізм — сіонізм з добра нації робить одиниць і виключний критерій оцінки всіх явищ життя. Релігія млодих сіоністів-халюців, що їдуть до Землі Батьків — це релігія Палестини. Палестина понад все! Тому ті халюци зі згірливою іронією дивляться на старих жидів, що моляться, тому вони, хоч довгі роки вже сидять у Па-

лестині, не відвідують святощів усього віруючого жидівства — Муру Плачу в Єрусалимі, тому вони для старих своїх батьків, спроваджених з Європи, будують божниці, але самі до них не ходять.

Сіонізм — це один з наймогутніших рухів сучасности: він воскресив Палестину, зробив її краєм, про який світ знав тільки з біблії. Перший раз Палестина проявила себе у історії людства як колиска християнства. Другий у хрестоносних походах. Третій раз тепер як край відродженого жидівства,

Із трьох старинних країв над Середземним Морем — Єгипет зберіг тільки піраміди, Греція гексаметри Гомера, Палестина — нарід.

Колись римський консуль Флямій в кількисот літ після Херонеї прогнав македонців і проголосив самостійність Греції. Рим, вихований на грецьких творах, хотів віддячитися їх вітчизні. Але Греція вже вмерла.

Англія у 1917 р. не без симпатій, зачерпнутих із біблії, проголосила сотворення жидівського національного осідку в Палестині. Те, що не вдалося римлянам з Грецією, те вдалося англійцям з Палестиною. Вона повернула до життя: єврейська мова, що стала мертвою кілька століть перед тим, заки скостеніла латина — знов стала щоденною живою мовою.

Палестина віджила завдяки двом чинникам, що завсіди, серед кожного народу рішають про успіх, завдяки могутній сіоністичній ідеї, що дала жидам ясний плян ділання, сильну організацію і гроші та завдяки цьому, що Англія виграла війну і потрібувала засобів на приборкування панарабського руху. Іншими словами, внутрішня зрілість жидівства зійшлася зі сприятливою міжнародньою конюнктурою.

Жидівська кольонізація у Палестині почалася вже у 1878 р. Але справа ішла тяжко. Не ставало гроша. Тоді врятував її своїми грошми барон Едмунд Ротшільд. Та до 1919 р. вона була незначна. Щойно від тоді жидівський елемент почав наростати в Палестині з такою скорістю, що коли так дальше піде, то у 1953 р. жидів буде у Палестині стільки скільки арабів. Сьогодні є їх там 200.000, арабів 750.000.

Над відбудовою Палестини працюють три великі організації. Палестинське Жидівське Товариство і Керен Кайемет викупувають землю, Керен Гайесод — Фонд Розбудови — достарчає поселенцям знаряддя й інвентар. Досі ті організації вложили в Палестині біля 7 мільонів фунтів штерлінгів.

За тими організаціями іде кольонізація. Вона може бути тільки масова. Треба осушувати багна, наводнювати пустарі та зносити землю на узгір'я. Таку працю можна виконувати лише колективами. Палестина знає їх три типи: кібуц, у якому все, навіть одяг спільний, а діти виховуються окремо; квуца так само улаштована як кібуц, тільки з тим, що вона понад обмежене число не приймає нових членів, мошав, у якому спільна є лише збіжева господарка — заорання, засів, жнива. Побіч тих колективів існують також і приватні кольонії.

На 200.000 жидів у Палестині є тільки 40.000 робітників, знятих головню по містах, що від 1919 р. також дуже порозросталися. Тельавів, що 1909 р. мав 550 мешканців, має їх тепер понад 50.000. Єрусалим поширився двома жидівськими дільницями. Населення портового міста Гайфа подвоїлося. Жидівська частина Яфи стала окремим 60.000 містом. Палестина дальше росте: ростуть хліборобські кольонії, ростуть міста. У цьому своїм розвитку Палестина має два важні чинники: гроші і людський матеріал. Головний доставець гроша — це З'єд. Держави Півн. Америки, головний доставець людей — Польща.

Частина жидів, що приїжджає до Палестини, стає робітниками, більша частина іде на ріллю. Але навіть робітники після короткого часу переходять до хліборобських занять. Як сіоністичне жидівство бажає собі Батьківщини, так кожний сіоніст бажає собі землі. Для інтелігентських професій нема у Палестині місця.

Кого цікавить соціологія, той має на Палестинському ґрунті багатий обсерваційний матеріал. Передовсім під впливом сили землі змінюється основно психіка нових жидів. Вони стають спокійні, певні себе, нема у них ні сліду нервозности, що панує у гетті, що кожної хвилини може очікувати погрому. По роках ті нові жиди нагадують американських кольонізаторів. Змінюється також заінтересування. Жиди, такі вражливі на кожну зміну курсу доляра, тут у Палестині, заняті хліборобською працею, стали зовсім байдужі на новості біржі. Величезна більшість палестинських жидів — це інтелігенція, (навіть з дипломами), що колись любивалася у політичних дискусіях. Тепер у нових обставинах вона стала більше реальною, на її чоло вибиваються вже не здібні промовці-інтелектуалісти, але добрі, здорові, зрівноважені практичні робітники. Змінюється психіка, змінюється еліта.

У звязку з тим відбувається ще один цікавий процес: заломання соціялістичної, марксівської ідеології, від якої сіонізм взяв свої господарські погляди. Силу цього заломання марксизму у Палестині найкраще зясує порівняння з С. С. Р. Р.

Для правителів С. С. Р. Р. найважливіше — доктрина Маркса у ленінському виданні — комуністична партія. Для палестинських жидів найважлиший розвиток Палестини. У С. С. Р. Р. колективізм примусовий — у Палестині добровільний. У С. С. Р. Р. нищиться родина, у Палестині родина — це основа громадянства. С. С. Р. Р. переслідує релігію, у Палестині відносяться до неї байдуже: Хто хоче, той вірить. Комунізм у С. С. Р. Р. жертвує добром робітника, коли цього вимагає доктрина — комунізм у Палестині уступає зі своєї теорії, коли цього вимагає добро робітника. Робітнича палестинська організація Гістадрут-Гаовдїм будує дома для робітників. Робітники найрадше вибирають власні, однородинні дома. Гістадрут-Гаовдїш хоче їм запевнити таке щастя, якого вони собі бажають. У жидівських колективах дітей виховують в окремому будинку. Але це теорія. У практиці родичі тримають при собі і малих, і старших дітей. Комунізм С. С. Р. Р. пропо-

відує неминучу війну між великими капіталістичними підприємствами і між робітниками. Палестинська практика доказує щось іншого. На Йордані у Тель-ор російський жид Рутенберг побудував велику електричну стачію — палестинський Дніпрельстан для електрифікації хліборобства і промислу цілої Палестини. В сусідстві існує червоний колектив Гешер. Між Рутенбергом і комуністами з Гешеру повинна бути війна. Тимчасом навпаки. Поселенці Гешеру заробітками в Рутенберга ратують себе від загибелі в часах неврожаїв. Вони благословлять капіталіста Пінкуса Рутенберга. Палестина не має вугілля, Рутенберг дав їй білий вуголь. Палестинське хліборобство обмежується головно тільки до плекання помаранч, молочарства і птахівництва. Збіжева господарка не оплачується: за багато коштує наводнювання землі. Але Рутенберг достарчить електрики за таку ціну, що наводнювання стане дешеве і Палестина зможе вести збіжеву господарку. Тому то вся червона Палестина обожає Рутенберга.

Друге таке важне для розвитку Палестини підприємство — це „Palestine Potasco“, що експлюатує мінеральні багатства Мертвого моря. Сьогодні вже 90% англійського фармацевтичного промислу спирається на палестинських сирівцях. Палестина доказує, що співпраця капіталізму з колективізмом можлива.

Комуністична червона Москва поборює палестинські червоні колективи! Більшовизм поборює на азійському ґрунті Англію. Жидівська Палестина, це твір політики Англії. Більшовизм попірає арабський націоналізм, що з ненавистю відноситься до європейців, яких на палестинському ґрунті репрезентують жиди. Жиди знову завойовують Палестину своїми колективами, які не так легко знищити арабам. Араби найбільше ненавидять червоні жидівські колективи, а червона Москва, для зєднання собі арабів, поборює ті червоні колективи!

Книжку К. Прушинського, що власними ногами зійшов вздовж і впоперек Палестину, повинен кожний прочитати, кого цікавить історія воскресення Палестини і хто хоче віч на віч побачити, яку силу має велика ідея!

Нинішня Європа хора. Терпить на щось, що подібне до неврастенії. Вона нерішуча. Скептична. Непевна. Хвилюється там, де не треба (японсько-китайський спір!), байдужа там, де треба протесту (більшовики!). Від одного перекидається до другого. Зачинає багато, але нічого не кінчить. Вона не має якоїсь великої ідеї, такої ідеї, що дає силу палестинським халюцям перебути і малярію, і тяжку фізичну працю, і напади арабів.

Книжка К. Прушинського повинна мати підзаголовок: Про велику вагу ідеї.

